

نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

جبر و اختیار شریعتی

و

اگرستانسیالیسم سارتر

سیدمهرداد حسینی دست‌نویس

انتشارات استاد

ایران

مشهد

سرشناسه	حسینی دشت‌بیاض، سیدمهرداد، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	جبر و اختیار اگزیستانسیالیسم / نویسنده سیدمهرداد حسینی دشت‌بیاض.
مشخصات نشر	مشهد: استاد، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۲۰۸ ص.
شابک	978-600-6636-16-0
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	کتابنامه به صورت زیرنویس
موضوع	شریعتی، علی، ۱۳۱۲ - ۱۳۵۶ - دیدگاه درباره جبر و اختیار
موضوع	Shariati, Ali -- Views on free will and determinism
موضوع	سارتر، ژان پل، ۱۹۰۵ - ۱۹۸۰ م. - دیدگاه درباره جبر و اختیار
موضوع	Sartre -- Views on free will and determinism
موضوع	Jean Paul -- Views on free will and determinism
موضوع	سارتر، ژان پل، ۱۹۰۵ - ۱۹۸۰ م. - اخلاق
موضوع	Sartre -- Ethics
موضوع	Jean Paul -- Ethics
موضوع	جبر و اختیار
موضوع	Free will and determinism
موضوع	اگزیستانسیالیسم
موضوع	Existentialism
رده بندی کنگره	۲۳ / ۱۳۹۵ / ۵۳
رده بندی دیویی	۴۰۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۴۳۵۷۸۳۹

انتشارات استاد، میدان سعدی، تلفن: ۲۲۵۶۴۷۱ (۰۵۱۱)
www.NashreOstad.com nashreostad@yahoo.com

نام کتاب: جبر و اختیار شریعتی و اگزیستانسیالیسم سارتر
تالیف: سید مهرداد حسینی دشت بیاض
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵
تعداد صفحات: ۲۰۸ صفحه وزیر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
طراحی: سالاری
چاپ: شمس
بهاء: ۱۵۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۳۶-۱۶-۰

ISBN: 978-600-6636-16-0

فهرست مطالب

۱۰.....	مقدمه (پیشگفتار).....
۱۲.....	طرح مساله.....
۱۳.....	فصل اول: جبر و اختیار و اگزیتانسیالیسم
۱۴.....	آزادی و اقسام آن.....
۱۶.....	مفهوم مثبت و منفی آزادی.....
۱۸.....	برداشت‌ها، گوناگون از آزادی.....
۲۰.....	آزادی از دیدگاه فیلسوفان اسلامی.....
۲۲.....	آزادی در اندیشه آیت الله مصباح یزدی.....
۲۴.....	مبانی آزادی در فلسفه رالیسم.....
۲۸.....	مبانی آزادی در فلسفه سیاسی اسلام.....
۳۳.....	قلمرو آزادی در فلسفه لیبرالیسم.....
۳۴.....	قلمرو آزادی در فلسفه سیاسی اسلام.....
۳۵.....	رفتارهای فرد در اسلام.....
۳۶.....	محدودیت‌های مهم آزادی در اسلام.....
۳۶.....	شورا و نقش مردم در حکومت اسلامی.....
۴۳.....	فصل دوم: زندگینامه شریعتی
۴۵.....	نظریه شریعتی در رابطه آزادی در مذهب.....
۴۵.....	آزادی بعد اساسی وجود انسان.....
۴۶.....	مکتب اگزیتانسیالیست سارتر از دیدگاه شریعتی.....
۵۱.....	رابطه اگزیتانسیالیسم با خدای توحیدی و معنویت در اسلام.....
۵۲.....	رابطه انسان‌شناسی لیبرالیسم و اگزیتانسیالیسم.....
۵۳.....	راه‌حل لیبرالی.....

- ۵۵.....رابطه اگزیستانسیالیسم سارتر با شریعتی.
- ۵۶.....اگزیستانسیالیسم و اسلام؟ (رابطه انسان با خدا).
- ۵۸.....شریعتی و مارکسیسم.
- ۶۰.....نظریه دینی شریعتی.
- ۶۱.....پیش‌فرض‌های مارکسیست و نحوه استفاده شریعتی در نظریه دینی.
- ۶۳.....شریعتی و مفهوم دیالکتیک.
- ۶۳.....شریعتی و مفهوم طاقه.
- ۶۵.....آزادی فردی و رهبری متعهد از نظر شریعتی.
- ۶۷.....نگرش شریعتی در رابطه با انسان.
- ۶۸.....تمایز اگزیستانسیالیست شریعتی با سارتر.
- ۶۹.....آزادی و آگاهی افراد به مثابه تمایز از صلی دو امام.
- ۷۰.....تبعیت رهبری از ایدئولوژی.
- ۷۱.....اتوپیاگرایی در فلسفه امت (شریعتی و بحث امت).
- ۷۳.....مفهوم امامت در فلسفه سیاسی شریعتی.
- ۷۳.....امامت در فلسفه سیاسی شریعتی چیست؟
- ۷۴.....نظر شریعتی راجع به رهبری متعهد.
- ۷۵.....نظر شریعتی در عرصه معرفت دینی.
- ۷۵.....حقوق فردی و رهبری متعهد.
- ۷۹.....دیالکتیک اجتماعی - سوسیالیسم و نفی اجتماعی.
- ۸۱.....دیالکتیک شریعتی.
- ۸۲.....رابطه روشنفکر و تفکر دیالکتیک در نظر شریعتی.
- ۸۲.....خصوصیات انسان از دیدگاه شریعتی.
- ۸۴.....۴ جبر شریعتی برای انسان.

- ۸۵.....چگونگی رهایی انسان از زندان خود
- ۸۶.....تئوری بازگشت به خویشستن شریعتی
- ۹۰.....اندیشه‌های اقبال لاهوری
- ۹۲.....نوآوری‌های دکتر شریعتی در شناخت اسلام
- ۹۵.....جایگاه شریعتی در نوگرایی دینی
- ۹۷.....خاتمیت و روشنفکر از نظر شریعتی
- ۹۹.....روشنفکری و بین در تفکر شریعتی
- ۱۰۰.....چگونگی تبدیل اسلام به نیروی اجتماعی در دیدگاه شریعتی
- ۱۰۱.....علماء و اجتهاد در نزد شریعتی
- ۱۰۲.....روشنفکر نزد شریعتی
- ۱۰۴.....مفهوم امت از دیدگاه شریعتی
- ۱۰۶.....اصل انتظار در گفتمان شریعتی
- ۱۰۷.....برداشت شریعتی از تشیع
- ۱۰۸.....ابعاد مبارزه شخصی شریعتی
- ۱۰۹.....روش پیامبر
- ۱۱۰.....برداشت شریعتی از انسان
- ۱۱۴.....برداشت شریعتی از جامعه‌شناسی
- ۱۱۴.....دیالکتیک از نظر شریعتی
- ۱۱۷.....برداشت شریعتی از اصل توحید
- ۱۱۸.....اصول رهایی‌بخش شیعه نزد شریعتی
- ۱۱۸.....منشأ هستی از نظر شریعتی
- ۱۲۰.....تئوری شناخت شریعتی
- ۱۲۱.....فلسفه تاریخ شریعتی

- ۳ گروه اجتماعی که از طرف شریعتی مورد ملامت قرار گرفتند!..... ۱۲۲
- اسلام و مارکسیسم..... ۱۲۳
- نظر شریعتی در ارتباط با رهبری جامعه..... ۱۲۵
- علل بازسازی دین توسط شریعتی:..... ۱۲۷
- احیای پیرایشی و روش شناخت اسلام..... ۱۲۸
- دریچه‌های بازسازی دین از نظر شریعتی..... ۱۲۸
- آسیب‌شناسی ایشیه و جامعه دینی..... ۱۲۹
- ابزار انگاری دین..... ۱۲۹
- زمینه‌های پیدایش انگیزش "اسم"..... ۱۳۴
- معنی اصطلاحی و لغوی انگیزشیسم..... ۱۳۶
- ایرادهای انگیزشیالیسم..... ۱۳۶
- دو مکتب انگیزشیالیستی..... ۱۳۸
- درون‌گرایی انگیزشیالیستی..... ۱۳۸
- داوری درباره دیگران..... ۱۳۸
- اصالت بشر انگیزشیالیستی..... ۱۳۸
- انگیزشیالیسم تقدم وجود بر ماهیت..... ۱۴۰
- درون‌مایه‌های انگیزشیالیسم..... ۱۴۱
- پیشگامان انگیزشیالیست..... ۱۴۳
- فریدریش نیچه..... ۱۴۴
- تأثیر کرکه گور و نیچه بر انگیزشیالیسم سده بیستم..... ۱۴۵
- نظریه دینی کارل مارکس..... ۱۴۶
- هایدگور و انگیزشیالیسم..... ۱۴۹
- انسان از نظر انگیزشیالیست..... ۱۵۲

۱۵۳	رابطه اگزیستانسیالیست و دین
۱۵۵	فصل سوم: زندگی‌نامه سارتر
۱۵۸	اگزیستانسیالیسم سارتر
۱۵۸	طرح
۱۵۹	آدمیان با انتخاب راه خود راه آدمیان را انتخاب می‌کند:
۱۵۹	دلهره: اگزیستانسیالیسم با صراحت اعلام می‌دارد که بشر یعنی دلهره
۱۵۹	بشر مسئولیت کلی دارد
۱۶۰	انتخاب
۱۶۰	دلهره و مسئولیت
۱۶۰	و انهدامی
۱۶۱	بشر آزاد است
۱۶۱	ناامیدی
۱۶۲	اگزیستانسیالیسم
۱۶۲	مبنای اخلاق از دیدگاه سارتر
۱۶۲	نقاط ضعف و قوت این فلسفه:
۱۶۳	منابع سارتر
۱۶۵	بررسی برخی آثار ژان پل سارتر
۱۶۵	خشونت و دیگری: «مگس‌ها»
۱۶۶	خشونت و دیگری: «هستی و نیستی»
۱۶۷	خشونت نهادی: «دست‌های آلوده»
۱۶۷	خشونت و دیگری: «در بسته»
۱۶۸	خشونت نهادی: «نقد عقل دیالکتیکی»
۱۶۸	نهیوع

هستی و نیستی.....	۱۶۹
پدیدارشناسی.....	۱۶۹
آگاهی.....	۱۷۰
قلمروهای هستی: هستی - برای خود، هستی - در - خود.....	۱۷۱
هستی - برای - خود (هستی آگاه).....	۱۷۱
هستی آگاه.....	۱۷۴
وجود آگاه.....	۱۷۵
خود فریبی؛ دراستی؛ بیگانگی؛ روحیه جدیت.....	۱۷۷
غیبت قوانین اخلاقی.....	۱۷۹
اخلاق اگزیستانسیالیستی: نعدما.....	۱۸۱
هستی برای دیگران: روابط اجتماعی.....	۱۸۲
دوگانگی وجود انسان از دیدگاه سارتر.....	۱۸۳
دورویی در فلسفه سارتر.....	۱۸۵
ارزش‌ها و انتخاب.....	۱۸۶
فردگرایی اگزیستانسیالیستی.....	۱۸۸
سرانجام اگزیستانسیالیسم.....	۱۸۹
گروش سارتر به مارکسیسم.....	۱۹۰
رابطه اگزیستانسیالیسم با پدیدارشناسی چیست؟.....	۱۹۲
انسان از خود بیگانه چگونه انسانی است؟.....	۱۹۴
مارکسیسم اگزیستانسیالیست.....	۱۹۶
نتیجه‌گیری:.....	۱۹۹
منابع.....	۲۰۲

مقدمه (پیشگفتار)

موضوع این کتاب بررسی تطبیقی اندیشه‌های ژان پل سارتر با شریعتی با تکیه بر مسأله اختیار می‌باشد. فرضیه یا پاسخ موقت ما می‌تواند این نکته باشد که علی شریعتی در رابطه با مسئله اختیار و داشتن اراده انسان از اندیشه‌های ژان پل سارتر تأثیر پذیرفته است که این پاسخ موقت به این سؤال آغازین ما است که، مهمترین اندیشه‌ای که شریعتی از سارتر گرفته است چیست؟

واژه اختیار وقتی به گوش هر انسانی می‌رسد ناخودآگاه واژه آزادی، انتخاب، توانایی تغییر در خود چه خود ظاهری و چه خود درونی، نبود جبر، و یا اگر معتقد به جبر هم باشیم توانایی غلبه بر جبرهای موجود عالیه ذهن می‌رسد.

اختیار واژه‌ای است در اسلام هم به آن اشاره شده است و فرقه‌های معتزله و اشاعره هر یک معتقد به جبر و اختیار کامل انسان هستند. در واقع می‌توان گفت که هم انسان دارای جبرالهی است و هم از طرف خداوند جبر را بر او تحمیل شده است.

شریعتی هم که یک اندیشمند مسلمان است به بوده، از این اعتقاد تهی نبوده و معتقد به داشتن اختیار انسان بوده است در واقع وی بیان می‌کند که انسان هم دارای جبرهایی است که در اطراف او قرار دارند و هم اختیار دارد که از این جبر با عیب و به طرف هدف خود حرکت بکند.

پس اندیشه اختیارگرایی و تغییر در ذهن او مسأله داشته است ولی مدتی که در فرانسه تحصیل می‌کرده است، از استادانی نظیر فرانس فانون، لویی ماسینیون و به خصوص ژان پل سارتر تأثیر پذیرفته است.

ژان پل سارتر که اندیشمندی اگزیستانسیالیست است تأثیر بسیاری از نظر اندیشه اختیارگرایی در ذهن شریعتی گذاشته است.

معادل واژه اختیار و آزادی در اسلام Freedom یا Librity است که آزادی درونی و آزادی بیرون معنا می‌دهد.

و اگزیستانسیالیسم که بخشی از کتاب در رابطه با آن است مکتبی است که در آن انسان یعنی موجودی به خود واگذاشته شده و این معنا را در ذهن خواننده تداعی می‌کند که وقتی انسان به خود واگذاشته شده است پس هیچ کس ناظر بر او نیست و هیچ کس دستوری به او دیکته نمی‌کند و او کاملاً آزاد است و اینجا است که تا حدودی به اختیارگرایی که در اندیشه شریعتی مطرح است نزدیک می‌شویم که البته این آزادی و مفهوم انسان به خدا واگذاشته شده در جاهایی به اندیشه‌های دکتر شریعتی نزدیک می‌شود و در بخش‌هایی با نظریات این اندیشمند اختلاف زیادی پیدا می‌کند که این کتاب سعی شده نقاط تشابه و افتراق اندیشه‌های بزرگان این گروه فکری با افکار دکتر شریعتی بررسی می‌شود.

در فصل اول این کتاب به موضوعات کلی نظیر مبحث آزادی در لیبرالیسم و اسلام، قلمروهای هر یک و غیره پرداخته می‌شود.

فصل دوم هم به شریعتی زندگی‌نامه، نظریات دکتر در رابطه با اگزیستانسیالیسم، انسان، ویژگی‌های انسان، روشنفکری نوگرایی دینی، نوآوری دکتر شریعتی اختصاص داده شده است. در بخش سوم نیز به زندگی‌نامه سارتر، اگزیستانسیالیسم در اندیشه‌های سارتر، نقاط ضعف و قوت فلسفه وی، درون‌مایه‌های فلسفی این نهاد و میزان تاثیر سارتر از مکتب مارکسیسم پرداخته می‌شود.

در واقع در این کتاب برآنیم که برداشت هر یک از این دو تفکر را از اختیار تبیین و قلمروی خاص آزادی را در نگاه آن‌ها، محدودیتهای آزادی و همچنین مقدار اقتباس شریعتی از این اندیشه‌ها را بررسی بکنیم و بفهمیم که تا چه حد از این اندیشه سارتر تاثیر پذیرفته و چگونه توانسته است از اندیشه بی‌هویتی انسان اگزیستانسیالیست سارتر استفاده کند و آن را در جهت تکامل و تغییر در انسان، خودسازی و ایجاد روزه انقلابی به خدمت بگیرد و یک اندیشه انقلابی مذهبی بوجود بیاورد.